

Vergaderjaar 2023–2024

27 830

Materieelprojecten

Nr. 421

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 20 december 2023

Met het Strategisch Vastgoedplan¹ (SVP) 2022 wil Defensie de operationele gereedheid verhogen, de werk- en woonomstandigheden op de kazernes verbeteren om een goede en aantrekkelijke werkgever te blijven, de duurzaamheid van het vastgoed als onderdeel van de Rijksbrede opgaven ontwikkelen en de betaalbaarheid verbeteren. In de bijlage bij het SVP met het projectenoverzicht heb ik, naast de projecten die met een «bestuurlijk voornemen» zijn aangekondigd, aangegeven verschillende projecten op te starten en bij toekomstige renovaties van hele kazernecomplexen de werkwijze van het bij uw Kamer bekende revitaliseringsprogramma voort te zetten.² De revitalisering van de vliegbasis Woensdrecht is een dergelijk omvangrijk revitaliseringsproject waarover ik u met deze brief informeer.

Behoefte

De vliegbasis Woensdrecht is een belangrijke locatie voor Defensie. De vliegbasis vervult de taak van Air Support Command basis van de Koninklijke Luchtmacht. Daarnaast verzorgen twee op de vliegbasis gevestigde onderdelen, te weten de Koninklijke Militaire School Luchtmacht (het Air Campus-gebied) en het Logistiek Centrum Woensdrecht (het LCW-gebied), opleidingen, meteorologische ondersteuning en logistiek en onderhoud (zoals van de F-35 en F-16) voor de gehele luchtmacht van Defensie. Voor het onderhoud en de logistiek wordt op de vliegbasis samengewerkt met veel (internationale) partijen die voor hun huisvesting ook baat hebben bij de revitalisering. De vliegbasis is tot slot aangewezen als *line of communication* waarbij het als een schakel fungeert bij een eventuele grootschalige verplaatsing van NAVO-eenheden in het kader van Host Nation Support.

¹ Kamerstuk 36 124, nr. 12, 2 december 2022.

² Kamerstuk 33 763, nr. 151, 4 juli 2019.

Het vastgoed op de vliegbasis is sterk verouderd en kent een grote onderhoudsachterstand.

De veelal inefficiënt belegde gebouwen zijn gemiddeld meer dan 40 jaar oud en de vliegbasis heeft, mede daardoor, een hoog energieverbruik. De slechte staat en de ruimtelijke inrichting van het vastgoed draagt niet bij aan een efficiënte bedrijfsvoering.

De doelstelling is een moderne vliegbasis te realiseren waarmee de operationele gereedstelling en gereedheid van de krijgsmacht wordt vergroot, het personeel een prettige en duurzame werkomgeving te bieden en de regionale binding met de omgeving verbetert. Defensie wil daarnaast nog nauwer samenwerken met het businesspark Aviolanda en aanwezige industrie qua opleiding, innovatie en huisvesting. Tot slot wordt beoogd om de maatschappelijke meerwaarde van en de betrokkenheid bij de aanwezigheid van Defensie te versterken, bijvoorbeeld door wederzijds medegebruik van faciliteiten (zoals sport en parkeren), maar ook door samenwerking op het gebied van zorg, techniek, onderwijs, duurzaamheid, arbeidsmarkt en innovatie.

De technisch en functioneel verouderde gebouwen worden tijdens de revitalisering gesloopt en vervangen door compacte nieuwbouw, waardoor nieuwe ruimte ontstaat op de vliegbasis. Daarnaast wordt een deel van de gebouwen gerenoveerd. Door herbelegging op een compacte manier nieuw te bouwen en functies waar mogelijk samen te voegen ontstaat strategische ontwikkelruimte en efficiënter ruimtegebruik. Een deel van de gebouwen blijft behouden. Deze worden onderhouden en er worden onder meer maatregelen getroffen voor duurzaamheid en modernisering. Door de revitalisering kan meer fysieke ruimte op de vliegbasis worden gerealiseerd door (ver-)nieuwbouw en wordt de uitstoot van stikstof teruggebracht.

In lijn met de aanpak voor de verduurzaming van de vastgoedportefeuille, zoals uiteengezet in het SVP en de uitvoeringsagenda Duurzaamheid, wordt met de revitalisering van de vliegbasis Woensdrecht ingezet op de energietransitie, circulair bouwen, klimaatadaptatie en natuurinclusief bouwen. Defensie verduurzaamt met dit project verder dan de wettelijke eisen van nu (Bijna Energieneutraal Bouwen) en zet in op de eindnorm van 2050 (energie neutrale gebouwen en aardgasvrij).³ Zo worden op locatie- en gebiedsniveau maatregelen genomen om de transitie naar een duurzame energievoorziening mogelijk te maken. Dit is nodig om de vliegbasis energieneutraal en minder afhankelijk van externe energiebronnen te maken. Zo worden mogelijkheden onderzocht voor warmte-koude bronnen en distributie, zonnepanelen, warmtenet en energie opslagsystemen. De mogelijkheden tot verduurzaming op het eigen terrein en voor het eigen verbruik worden eerst bekeken. Daarnaast vindt overleg plaats in het kader van de Regionale Energie Strategie en eventueel andere initiatieven met de omgeving. In dit overleg wordt gezien of over en weer gebruik kan worden gemaakt van initiatieven op het vlak van duurzame energievoorzieningen.

De (verouderde) boven- en ondergrondse infrastructuur, zoals wegen, kabels en leidingen wordt met de revitalisering waar nodig vervangen en of aangepast. Daarnaast wordt, samen met de regio, het verplaatsen van de hoofdingang en de realisatie van een alternatieve entree onderzocht, zodat de ruimtelijke indeling van de vliegbasis wordt geoptimaliseerd.

Aan de rand van de Air Campus en het LCW-gebied komen twee parkeergarages. Doordat de parkeergarages op meer strategische plekken komen, neemt het aantal verkeersbewegingen op de vliegbasis gedurende

³ Kamerstuk 36 124, nr. 25, 31 januari 2023.

de dag naar verwachting af. Dit zou zorgen voor een reductie van CO₂- en stikstofuitstoot. De daken en gevels van de parkeergarages kunnen worden ingezet voor duurzaamheidsdoelstellingen.

Om de bedrijfsvoering op de vliegbasis door te laten gaan tijdens de revitalisering, wordt in interim voorzieningen voorzien zoals lesgebouwen. Waar mogelijk worden te slopen gebouwen ingezet als interim voorziening.

Met de revitalisering wordt de vliegbasis ingrijpend aangepakt tussen 2028 en 2035. Na revitalisering is de vliegbasis voorzien van veilig, modern en functioneel vastgoed met voldoende ontwikkelruimte die voldoet aan de organisatiebehoefte, aan duurzaamheidsdoelstellingen, en die technisch in goede staat en voor de lange termijn beter betaalbaar is.

Ruimtelijke ordening

De vliegbasis Woensdrecht kent hoge natuurwaarden vanwege de nabijheid van het Natura 2000 gebied De Brabantse Wal en de aanwezigheid van een als Natura 2000 aangemerkt perceel op de vliegbasis (tevens Natuur Netwerk Nederland). Er is een passend juridisch-planologisch kader nodig voor de benodigde omgevings- en milieuvieringen.

Om de revitalisering van de vliegbasis mogelijk te maken is stikstofruimte nodig. Om deze stikstofruimte te creëren wordt gedacht aan een combinatie van intern salderen, (deels) emissieloos bouwen, het inventariseren van andere bron- en mitigerende maatregelen, natuurcompensatie en het leveren van een bijdrage aan een integrale aanpak voor het gebied in samenwerking met bestuurlijke partners in de regio, bijvoorbeeld in het kader van de Gebiedsgerichte aanpak Brabantse Wal van de provincie Noord-Brabant.

Regio en omgeving

Uiteraard geldt dat bij de voorbereidingen en realisatie van dit project veelvuldig overleg wordt gevoerd met de omgeving. De realisatie van de revitalisering zal impact hebben op de omgeving (waaronder verkeer en geluid) en is daarnaast een kans om de participatie met de omgeving verder vorm te geven. Dit wordt meegenomen in de uitwerking van het plan.

Relatie met andere projecten

Met de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) van 15 december 2023⁴ is uw Kamer geïnformeerd over de verschillende ruimteclaims van Defensie in brede zin. De revitalisering van de vliegbasis is hier geen onderdeel van. Reden hiervoor is dat de vliegbasis wordt gerevitaliseerd vanuit het SVP, waarvoor naar verwachting geen aanvullende locaties nodig zijn. Wel zijn verschillende ruimteclaims opgenomen in de NRD die de komende jaren impact hebben op de regio Zuidwest-Brabant en de vliegbasis Woensdrecht. Daarnaast zijn er verschillende andere lopende, reeds geplande en toekomstige projecten op of nabij de vliegbasis, zoals reguliere nieuwbouw- en instandhoudingswerkzaamheden.

Ook voor deze projecten is naast stikstofruimte ook fysieke ruimte nodig voor onder meer stikstofcompensatie, funnelbeheer (zoals het kappen van bomen rondom vliegveld Woensdrecht), munitiezoneringen, tempest,

⁴ Kamerstuk 36 124, nr. 38.

maar ook voor natuurcompensatie en om voldoende oefenterreinen te behouden. De gebieden rondom de vliegbasis hebben veel eigenaren, belangen en uitdagingen. Om deze (fysieke) ruimte te creëren en de wensen vanuit Defensie te kunnen invullen, waaronder op De Brabantse Wal, is een bredere grond- en ontwikkelaanpak nodig. Hierover gaan we met de partners in de regio in gesprek, onder meer in het kader van de Gebiedsgerichte aanpak Brabantse Wal.

Financiële aspecten

Met het projectbudget voor de revitalisering van de vliegbasis Woensdrecht is tussen de 250 miljoen en 1000 miljoen euro, inclusief risicoreservering gemeoid. Deze investering komt ten laste van het investeringsbudget van Defensie. De ramingen zijn op basis van de bestaande defensienormen en kostenkengetallen.

Risico's

Voor het project zijn de juridisch-planologische inpassingen, de tijdige beschikbaarheid van de benodigde vergunningen en mogelijke juridische procedures als risico's geïdentificeerd, alsmede de beschikbare capaciteit in de brede vastgoedketen (zowel binnen de overheid als in de markt). In dit kader wordt extra voorbereidingstijd voor onderzoeken en procedures op het gebied van ruimtelijke ordening ingepland. Om bepaalde risico's af te dekken en om onder andere kosten van eventuele wijzigingen en vertragingen te dekken, is binnen het projectbudget een risicoreservering opgenomen.

Vooruitblik

Na oplevering heeft de hoofgebruiker, te weten de Koninklijke Luchtmacht, de beschikking over een moderne vliegbasis die de bedrijfsvoering, in het bijzonder de operationele functie, goed ondersteunt. De revitalisering draagt tevens bij aan een goede en moderne werk- en leefomgeving voor de medewerkers, duurzaamheidsdoelstellingen en de participatie met de omgeving. Na verdere voorbereiding wordt de aanbestedingsstrategie opgesteld. Vervolgens start de realisatiefase van de revitalisering van de vliegbasis, die circa zeven jaar in beslag neemt. Wij zijn en blijven in overleg met de provinciale en gemeentelijke overheden over het project en de bijbehorende planning.

Op basis van de huidige planning start, zoals gezegd, de revitalisering in 2028 en zijn de werkzaamheden naar verwachting in 2035 afgerond.

Ik ben voornemens het Defensie Ondersteuningscommando te mandateren voor dit project. De Kamer zal over de voortgang van dit project worden geïnformeerd via het Defensiematerieel-begrotingsfonds, het jaarverslag van Defensie en het Defensie Projectenoverzicht.

De Staatssecretaris van Defensie,
C.A. van der Maat